

ב- 17.11.2017 נפגשנו (17 איש + קמיל מנהל מחוז חיפה של רשות העתיקות וזוגתו אמאל) בשכונת כצלסון ליד בית הספר בשם זהה. הסיור תוכנן לשעה מוקדמת יותר בהתחשב בתושבי השכונה הדתיים. הפעם נפתח מנעול השער באישור רשמי של עיריית נהריה, תחת הכיסוי של רשות העתיקות ועם אמירה של פעילות קהילתית. עד הימים האחרונים הפעילות התנדנדה והוכנו כמה אופציות תחליפיות. אחת מהן הייתה צפייה בעופות פלמינגו שנוכחים במספרים משתנים מזה כחודשיים במאגר עברון. אורחים בהחלט נדירים במרחב שלנו. בגלל ההזדמנות שיתכן שלא תחזור המשכנו במתכונת מצומצמת ועם משקפות אל מאגר עברון. בדרך התרגשנו בביקור בגן הזיכרון של פז אליהו ז"ל לוחם פלחה"ן צנחנים, בן עברון שנהרג במבצע "צוק איתן". כאן אירח אותנו אביו אורי.

הכנסייה הביזנטית בנהריה סגורה לקהל מזה שנים רבות. בשנים האחרונות פועל צביקה מינה ללא לאות לפתיחתה לקהל. כאמור הפעם באופן מפתיע הצליח צביקה להוציא אישור מהעירייה לפעילות שלנו במקום. זה המקום להודות לצביקה על פועלו, בתקווה שיהיה המשך פורה להתחלה הצנועה הזאת, והמקום אכן יחזור לארח קהל.

הזנחה פושעת היא אולי ההגדרה המתאימה ביותר למצב האתר. בשעתיים של עבודת קודש הבאנו את המקום למצב הרבה יותר טוב, בפנים ובחוץ. פינינו זבל, גזמנו דרך כניסה, טאטאנו אבק וחריוני יונים, סיידנו את ציורי הקיר המבזים. האתר עדיין לא במצב של קליטת קהל, אך מצבו השתפר לאין ערוך.

בין לבין ליבנו את העניינים הפוליטיים סביב מצב האתר, ובסיום העבודה שמענו שתי הרצאות על המקום: האחת של יואב לרר על האתר והשנייה של גדעון סגלי על טווסים ומשמעותם הסמלית.

במהלך העבודה קרו דברים טובים. כמה מתושבי השכונה עברו, הציצו ו"נפגעו". רובם לא היו אף פעם בפנים והופתעו. חלקם סיפרו שחשבו שהמקום סגור בגלל מציאת קברים במקום. אבא ובן שניהם בוגרים נשאו גם לשמוע את ההרצאות. בולטים במיוחד מבין תושבי השכונה שבאו, היו שלושה ילדים מבית הספר הסמוך. הם הושיטו יד ועזרו בעבודה בהתלהבות ושמחה. הם גם התעניינו במידעים על המקום, ובסיכומי של יום, באישור הוריהם, הם נלוו אלינו בהמשך היום אל "גן פז" ואל מאגר עברון. להם הייתה חוויה יוצאת דופן, ולנו דם צעיר ומרענן. אז כמו שהבטחתי להם הנה שמותיהם: נוי חזן זינו, דניאל שחף ונעם כהן.

הכנסייה הביזנטית בנהריה - בעת חפירת היסודות למועדון הנוער בשכונת כצלסון בשנת 1964, נתגלה קטע פסיפס, אשר כוסה ונחפר מחדש בשנת 1972 ע"י גרשון אדלשטיין וקלודין דופין. בחפירה נתגלו שרידי כנסייה מפוארת שמידותיה 16 X 32 מטר. זוהי בזיליקה המסתיימת ב- 3 אפסיסים ומחולקת ל- 3 חלקים ע"י 2 טורי עמודי שיש. העמודים תמכו בקורות עץ שעליהן היו כנראה שתי גלריות. הגג היה בנוי קורות עץ ומעליהן רעפים. קירות המבנה היו בנויים אבני כורכר מטוייחים.

רצפת הפסיפס משתרעת על כל השטח. אולם התפילה מעוטר ברובו בדגמי קשקשים לבנים בעלי קודקוד אדום. במרכז האולם מתוארת **רוזטה** גדולה העשויה עגולים חד מרכזיים וביניהם דגמים היוצרים אפקט של **תלת מימד**. מול האפסיס המרכזי, **שני טווסים בעמידה הרלדית וביניהם אמפורה**. האפסיסים עצמם מעוטרים בדגמים גיאומטריים. במקום נחשף פס של **87 מדליונים** המתארים דמויות אדם, בעיקר ציידים, חי וצומח.

ילד מוציא קוץ מכף הרגל

אבני הפסיפס צבעוניות, עשויות אבן גיר מקומית וכן גם חרסים וזכוכית. חלקו הקדמי של אולם התפילה גודר בסורג עשוי מ-12 לוחות שיש מעוטרים בתבליטים. שני לוחות מעוטרים בתבליט של שני איילים העומדים משני צדי הצלב. בין הלוחות ניצבים 10 עמודי שיש מעוטרים בתבליטים.

בשטח המגודר ניצבו שני שולחנות פולחן משיש. הממצאים מעידים כי הכנסייה נבנתה בחלק הראשון של המאה השישית.

הכנסייה נהרסה בשריפה, אשר אחזה בקורות והגג נפל יחד עם הנברשות וקישוטי הברונזה שהיו תלויים בשרשראות. קריסת הגג והנברשות גרמו לניתוח השיש, לגומות ברצפה ובחלקים מסוימים גם לשינוי בצבע הפסיפס.

עיריית נהריה גייסה תרומות מעיריית בילפלד שבגרמניה (עיר תאומה לנהריה), בנתה קירות ותקרה ושימרה את הרצפה ושאר הפריטים שנמצאו בה.

סמוך לשרידי הכנסייה הביזנטית נתגלו מערות קברים ובחלקן נמצאו כלי זכוכית, צלחות, קערות, בקבוקים, נרות חרס ומטבעות. כן נחשף קטע של בית עלמין ובו שבע מערות קברים חצובות בסלע. לפי יואב לרר לא ברור עם היה במקום ישוב, אולי מנזר גדול. הכנסייה נחרבה בשריפה בעת הכיבוש הססני בשנת 614. סימני פיח עדיין ניתן לראות ברצפת הפסיפס. גם סימנים ירוקים של נברשות שהותכו בשריפה.

טווס (זכר – דו-צורתיות בולטת בין הזוויגים) – מסמל את הנצח לאורך שנים רבות, מקומות שונים, דתות שונות וחומרים שונים באומנות.

עוף גדול פוליגמי וצבעוני (סדרת התרנגולאים, משפחת הפסיוניים). מוצאו ביערות הודו וסרי-לנקה. סוככות הזנב ארוכות וצבעוניות במיוחד, בעלות "עיניים". הזכר פורש את סוככות הזנב למצגי ראוה מול נקבות (אמוץ זהבי, בספרו "טווסים, אלטרואיזם ועקרונות ההכבדה", הציע לראות ב"זנב" הטווס אלמנט של "עקרונות ההכבדה" שטוען כי סימני תקשורת אינם אקראיים, הם באים לשרת את אמינותו של מסר מסוים. בטבע המסר הוא אמין, לכן ככל שהפרט משקיע יותר בפרסומת, הרי שעצם ההשקעה מוכיחה את אמינותו). בתום עונת החיזור משיר הזכר את נוצות סוככות הזנב.

הטווס בויית בגלל יופיו לפני אלפי שנים במזרח. הוא גודל בגנים ובארמונות של הראג'ות, שם הוא קודש. בהודו הוא נחשב לגלגול של וישנו. במיתולוגיה ההודית הוא משמש כרכב של האלה קומארי ושל האלה סרסוואטי. הוא בעל יכולת לנטרל נחשי קוברה ונוצותיו בעלות סגולה נגד הכשות. גם ב"קאמה-סוטר" לא נפקד מקומו. אמונות של פוריות האדם והארץ כמו שמירה על נאמנות נשים ועוד נקשרו אליו. כנראה שאלכסנדר הגדול הוא זה שהביא את הטווס למערב. גם במיתולוגיה היוונית הוא נמצא (סיפור איו, ארגוס וזאוס). שימש כאטריבוט של האלה הרה / יונו – אלת השמיים – זנב הטווס מזכיר שמיים מכוכבים. במקדש הרה בסאמוס היו טווסים. פליניוס במאה הראשונה כותב עליו. האצולה הרומית אימצה את הטווס ליופי ולבשר. באומנות הרומית מוצאים טווסים על מטבעות, נרות שמן, ציורי קיר ואמנות קבורה – תמיד כסמל לנצחיות – אותה משמעות איקונוגרפית / סמלית שמקורה בהודו.

הנצרות והיהדות אימצו את קווי היסוד הפאגאניים, עם התאמה לצרכי הנצח. שני אלמנטים מרכזיים הובילו לכך: 1. האמונה שבשר הטווס אינו נרקב לעולם – אוגוסטינוס בספרו – The City of God – כותב: "מי אם לא אלוהים הוא שנותן לבשר הטווס המת להשאר תמיד מתוק ללא ריקבון". 2. התחדשות נוצות סוככות הזנב בכל אביב – מקביל להנצת הגפן באביב – מקביל לתחייה של ישו. המוטיבים האלו היו חלק בתיאורים הבכחנאליים של פולחן דיוניסוס (אל היין, הפוריות והשכרות). הנוצרים הפכו את הגפן ופרייה לסמל של דמו של ישו, ואת הטווס ונוצותיו לתחייתו של ישו.

שני האלמנטים – גפן וטווס, הפכו למוטיב אומנותי החל מהמאה הרביעית, בדרך כלל שני טווסים בעמידה הרלדית (פנים אל מול פנים) בין שריגי גפן משני צידי אמפורה (או צלב בנצרות), גם ביהדות וגם בנצרות. בשתייהן הם מסמלים את גן העדן, אלמוות ונצח (ראו: אשר עובדיה – "השפעות גומלין בין בתי כנסת וכנסיות בארץ ישראל בתקופה הביזנטית". 1977).

מוטיב הטווס מגיע לשיא ברצפות פסיפס (בשני מערכי עמידה – שני טווסים בעמידה הרלדית וטווס אחד בעמידה פרונטלית). בעיקר כזוג טווסים בעמידה הרלדית בכניסה למבנה התפילה או לפני המזבח / ארון הקודש, בעיקר במאות הרביעית עד השמינית, הן בבתי כנסת והן בכנסיות. ידועים ביותר הם המבנים של "אסכולת אמני עזה" (אבי-יונה – "פסיפסים עתיקים" 1978) מן המאה השישית – ביה"כ עזה, ביה"כ מעון/נירים, כנסיית שלאל (זו האחרונה התגלתה ע"י חיילים אוסטרים מכוח אלנבי בשנת 1917. הרצפה תוארכה לשנת 561 לספירה. היא הועברה לקנברה). אשר עובדיה (שם) כותב: "בוני בתי הכנסת ובוני הכנסיות אימצו את תכנית הבזיליקה הרומית – המערבית ... הדמיון רב כל כך, עד שאין מנוס מן המחשבה, שאלה הכירו היטב את הבניינים של אלה. יש לציין, שהדמיון הוא מפתיע לא רק בחיצוניותם של הבניינים, אלא גם בתכנונם הפנימי ובעיטורם ... דבר זה מרמז על שיתוף פעולה טכני ואמנותי בין האמנים, ומכאן, מדעת או שלא מדעת, על יחסי גומלין והשפעות הדדיות בין הצדדים ... בעיקר טיפוסיים הם שני הטווסים הניצבים זה מול זה במערך הראלדי, לעיתים משני צידי אמפורה גדולה שממנה מתפתלים שריגי גפן. אלה מסמלים את גן העדן, או אלמוות בנצרות, וכנראה גם ביהדות – הם שכיחים ברצפות פסיפס של בתי כנסת וכנסיות".

אז למה שני טווסים (או אחד)? גם כאן המוטיב נלקח מתוך המיתולוגיה הרומית הפאגאנית. בגלגל המזלות ההלניסטי / רומי את "מזל תאומים" מסמלים ה"דיוסקורים" – קסטור ופולוקס. הם מסמלים את מעגל היום והלילה – נצחיות. הטווסים, בתרבות הביזנטית נוצרית, מחליפים את הדמויות האנושיות של קסטור ופולוקס. יותר מזה – במזל תאומים נמצא גם סימן הזודיאק של חודש יוני הנקרא על שם אלת השמיים הרה / יונו, שהטווס הוא האטריבוט שלה.

ובהרחבה – הדיוסקורים הם בני זאוס. זאוס פקד בדמות ברבור את לדה אשת מלך ספארטה – טינדאריאוס. לטינדאריאוס ולדה נולדו שני בני תמותה – קסטור וקליטמנסטרה. לזאוס ולדה נולדו שני בני אלמוות – פולוקס והלנה גיבורת טרויה. לפי האגדה הגיעו שני האחים לאחוזת בעלי הבקר – אידס ולינקיאוס. אידס הרג את קסטור אחרי שזה עצבן אותו, ובתגובה הרג פולוקס את לינקיאוס, וזאוס הרג את אידס. פולוקס לא נוחם וביקש למות, וזאוס ריחם עליו והתיר לו לשתף עצמו בגורל אחיו, כלומר לחיות מחצית זמנו מתחת לאדמה ומחצית בשמיים. האחים לא נפרדו יותר לעולם, כך לפי גרסה אחת. גרסה נוספת, של לוקיאנוס (סופר מהמאה השנייה), טוענת שכאשר הלך קסטור לשמיים, הלך פולוקס לארץ, ולכן אף פעם לא היו ביחד. לכן הם החליטו לחלק את האלמוות ביניהם. כוכבי התאומים – ג'ימיני, מיוחסים להם, הפכו להיות סמל לאלמוות.

זיוה אביגדורי כתבה חיבור לקבלת תואר מוסמך לאמנויות באוניברסיטת תל-אביב, בשם "רצפות הפסיפס הפיגורליות במנזר 'קיריה מריה' בבית שאן סקיטופוליס" (תשמ"ו). בין היתר זיוה כותבת כך: "בתקופה הרומית הפכו קסטור ופולוקס, 'הדיוסקורים', המופיעים ככוכבים בשמיים, לסמל של שתי ההמיספרות השמימיות, העליונה והתחתונה: על פי האגדה על גורלם לאחר המוות, בכל יום לסירוגין אחד מהם יורד להמיספרה התחתונה – לשאול, והשני – עולה אל האולימפוס – להמיספרה העליונה. במשמעות זאת הם מתוארים על סרקופגים משלהי העת העתיקה ... הצגתם של קסטור ופולוקס כמסמלי הרוטציה הנצחית של

הגלובוס השמימי, היום והלילה, מוסיפה מימד נוסף לסמליותם – את משמעות ה'נצחיות'... יתכן שזוג טווסים, הפונים זה לזה מקבילים במשמעותם לדיוסקורים: קסטור ופולוקס, בירידתם לשאול ועלייתם לשמיים העליונים, מדי יום ביומו, הפכו לסמלים של שני חצאי הגלובוס השמימי – כך הטווס האחד בזנבו השלם הוא סמל הגלובוס השמימי, ושני טווסים, זה מול זה – הם שתי ההמיספרות... נראה שכל טווס מקביל במשמעותו למלאך התומך את השמיים העליונים, כשמשמעות סימבולית זאת מזהה את הטווס עם הדיוסקורים, תומכי השמיים. הקבלה זאת נתמכת בהשקפה שהטווס מייצג את שמי הכוכבים, השמיים העליונים, על ידי הזנב הפרוש, הזרוע ב'כוכבים', ובכך הוא מסמל גם את הנצחיות. התנועה האינסופית של השמיים, התחדשות השמש מדי יום ביומו, המחזוריות של עונות השנה – הן התממשות הנצחיות".

שני טווסים בעמידה הרלדית בפסיפס בכניסה לבית התפילה, או לפני המזבח, מבטיחים לנכנס / מאמין חיי נצח.

הכנסייה בתבור מתוך אתר טיולי

גן הבנים על שם סגן פז אליהו

סגן פז אליהו ז"ל, בן עברון, קצין בפלחה"ן צנחנים, נהרג במבצע "צוק איתן".

בדרך למאגר עברון, עצרנו למפגש מרגש, בגן על שם פז, עם אביו של פז – אורי.

הגן לזכרו של סגן פז אליהו ז"ל הוקם בשנת 2015, בגן יש מגרש כדורסל פינות ישיבה מוצלות, גן משחקים לילדים, ופינה מיוחדת להכנת פויקה (אחת מאהבותיו של פז), פינת הנצחה של פז. הגן ממוקם בשטח של הקיבוץ, מקום רחב ומזמין אשר נגיש לחניית אוטובוסים. הגן פעיל ותוסס ומשמש גם לימי חינוך ולמורשת קרב של הצנחנים.

אורי סיפר באריכות על פז - כדורסל, פויקה, שנת השירות שעשה, על חברתו אלה, על "צוות פז" ומסלול "הכוכבים" שעבר בצנחנים. אורי סקר את הפעולות השונות להקמת גן הזיכרון. הגופים והאנשים שנתממו ותרמו, כל אחד לפי יכולתו, להקמת הגן. מרגש. סיפור אנושי נוגע, על גבר צעיר שדמם לנצח ולא זכה להמשיך את חייו, וגם על אנשים טובים שחיים אתנו פה בארץ, שפתחו את הלב ואת היד.

האתר פתוח לקהל בתאום מראש או בשעות שפורסמו.

פלמינגו

מעטים אך חמושים במשקפות ובהתלהבות של שלושה ילדים, נכנסנו למאגר עברון, בו שוהים בחודשים האחרונים עופות פלמינגו במספרים משתנים.

מלבד פלמינגו היו במאגר גם ברווזים ממינים שונים, טבלנים ממינים שונים, נחליאליים לבנים, המון מגלנים ולבניות קטנות, קאקים, חסידות, שקנאים שעברו ועוד. גם מאות דיות, שמסתובבות בשטח בעיקר בגלל אתר ההטמנה הסמוך, נתנו הצגה מרשימה.

"פלמינגו גדול - *Phoenicopterus roseus* - עוף גדול, דק גוף, ארך רגליים וצוואר. בעל מראה והתנהגות ייחודיים ועל כן אינו דומה לשום עוף אחר מלבד מינים אחרים של פלמינגו. הצוואר והרגליים דקים וארוכים מאד, ובעמידה הצוואר מתעגל בצורת האות "S". המקור קצר, עבה וכפוף במרכזו כלפי מטה בזווית של כ-120 מעלות, צבעו וורוד בבסיסו וקצהו שחור. בתעופה בולטת עוד יותר הפרופורציה הייחודית של גוף הפלמינגו. הצוואר והרגליים מתוחים למלוא אורכם, וביחד עם כנפיים קצרות ומשולשות, משווים לו מראה של "מקל מטאטא עם כנפיים". בתעופה נגלות לעין אברות התעופה השחורות, המנוגדות לסוככות הכנף הכתומות - אדומות, כך שבפרוש הלהקה את כנפיה, היא חולפת על פני האגם כמו "להבה יוקדת", או בשפה הפורטוגזית כמו - פלמינגו!

בארץ נראה תת המין *Phoenicopterus ruber roseus* המקנן ברחבי העולם הישן, כולל אירופה, אסיה ואפריקה. הזוויגים דומים, אך הזכר גדול וכבד יותר. הצעיר ניכר בגווניו האפורים, במיוחד בראשו בצוואר, מקורו אינו וורוד אלא אפור, והכתם השחור בקצהו מצומצם יותר, רגליו אפורות כהות. הפלמינגו הגדול דומה לפלמינגו הזוטר, שהוא מזדמן נדיר ביותר בארץ. הפלמינגו הזוטר, כשמו כן הוא, קטן יותר, דגם פניו שונה וצבעיו עזים יותר.

צורת התזונה של הפלמינגו מיוחדת במינה. כאן גם מתגלה תפקידו המיוחד של "הכיפוף" במקור של הפלמינגו. בעת האכילה הפלמינגו משפיל את ראשו כלפי מטה – המקור שקוע במים ובבוץ וקצהו פונה לעבר גוף הפלמינגו. שני חלקי המקור משוננים בבליטות זעירות - מבנה זה חיוני במערכת הסינון שבאמצעותה הפלמינגו משיג את מזונו. "החלק הנע" במערכת הסינון היא הלשון השרירית שאר פועלת כבוכנה. לשונו של הפלמינגו מצוידת בזיזים זעירים ותאי חישה רבים. בזמן הסינון, רק סדק מפריד בין שתי הלסתות - אז הפלמינגו מושך את הלשון לאחור ומים בלתי מסוננים נשאבים אל תוך חלל המקור. בשלב הזה הפלמינגו מצמיד את לסתות המקור ודוחף את הלשון לפנים. המים מסתננים בין שני המקור הזעירות והמזון שנלכד במקור מועבר אל הוושט בתנועת הלשון הבאה אחורה. וכך חוזר חלילה. כדי להרחיף סרטנים וחלקיקים במים, הפלמינגו מניע את רגליו ובוטש בבוץ. הוא נע לאטו, לאחור, ומניע את מקורו מצד לצד - למקום שבו רחשו רגליו קודם לכן. הפלמינגו מתמחה בסינון סרטנים ואצות החיים במים מלוחים או מליחים - כמו למשל ארטמיה (*Artemia*). צבעם הוורדרד של יצורי המים המליחים מספק לפלמינגואים את הפיגמנט הצובע את נוצותיהם בוורוד, במיוחד לקראת עונת החיזור.

הפלמינגו הוא עוף חברותי, המתלהק ללהקות צפופות המונות לעתים מאות אלפי פרטים. להקות גדולות נראות ממרחק ככתם וורוד המצויר לאורך חופי האגם. מושבות הקינון צפופות אף הן, והמרחק בין הקינים נע בדרך - כלל סביב מטר אחד. הפלמינגואים מצויים בביצות מליחה, לגונות רדודות וחופי אגמים מליחים. דרישותיו הספציפיות באשר למזונו - מגבילות את תפוצתו למספר מצומצם של מושבות קינון, שחלקן גדולות מאוד. מקנן בכל היבשות, למעט אוסטרליה ואנטארקטיקה, אך תפוצתו מקוטעת ביותר. אוכלוסייתו במזרח הים-התיכון ובדרום מערב אסיה מונות כ-300,000 פרטים, והן ככל הנראה יציבות בגודלן (Wetlands international 2012). לעת אתה אין חשש לעתידו של הפלמינגו הגדול ואוכלוסייתו העולמית נמצאת במגמת עלייה (Bird life International) למרות המגמה החיובית, אוכלוסייתו היום קטנה מאוד ביחס לגודלה בעבר. הפלמינגו נפגע במשך שנים רבות מציד ומאיוסף ביצים.

בישראל - חולף נדיר למדי, בעיקר לאורך החוף. חורף בשני אתרים עיקריים - בבריכות המלח באילת (מאות פרטים) ובבריכות המלח בעתלית, משם משוטט גם לגושי בריכות דגים בחוף הכרמל (עשרות פרטים). בבריכות המלח באילת נראה במשך כל השנה, אך מספר הפרטים עולה בחורף. בתחילת שנות האלפיים נצפו מספר התחלות קינון בבריכות המלח באילת, אך הללו ננטשו בשלבים מוקדמים. מקורם של הפרטים המגיעים לישראל הוא ככל הנראה מאיראן ומתורכיה. אין אנו יודעים מה מצבה העכשווי של מושבת קינון גדולה שהתקיימה בסבחת הבארדוויל בצפון סיני בשנות השבעים. ישראל אהרונני - חלוץ מדעי החי בארץ ישראל, כותב כי להקות הפלמינגואים שחלפו על פני הירדן "דמו לשטיח של וורדים". מתיאוריו ניתן ללמוד כי בעבר האוכלוסייה באזורנו הייתה גדולה בהרבה מאשר כיום".

מתוך אתר הצפרות הישראלי. כתב אסף מירוז

ועוד על פלמינגו מתוך המאמר הענק של עוזי פז – "שינויים ותמורות בעולם העופות במאה ה-20": "חפירת בריכות המלח הן שינוי נוסף שחל בנוף. הן נחפרו בעתלית ב-1924 ובאילת ב-1976. בריכות אלה הן המקום המועדף על הפלמינגו, שכן במימיהן מצויים שפע של סרטנים ירודים (זימרגל המליחות שמו - ארטמיה) המהווים את מזונם העיקרי. לעתים ניתן לצפות בפלמינגו גם במאגרי מים אחרים.

אהרונני, בספרו זיכרונות זואולוג עברי, כתב ב-1940: "עוד לפני שלושים שנה היה השקיטן (כך הוא מכנה את הפלמינגו) מכסה להקות להקות את פני הירדן בתקופת מסע-העופות עד שדמו לשטיח וכדים. הוא היה גם מצוי מאד בכל חוף הים התיכון".

במשך כ-40 שנה כמעט ולא היו תצפיות נוספות בפלמינגו. עד ל-1970 היה הפלמינגו חולף וחורף לא שכיח ומקייץ נדיר מאד. ואלה היו, על פי רוב פרטים צעירים ומתבגרים, שצבעם אפרפר. מאז 1971 הלך ועלה מספר הפלמינגו החורפים במאגרי מים שונים ברחבי הארץ. מסוף שנות ה-70 החלו הפלמינגו לחרוף בעיקר בבריכות המלח בעתלית. בשנים הראשונות חרפו בבריכות אלה כ-10-15 פרטים וביניהם גם בוגרים מעטים במלוא תפארת לבושם. לפי הטבעות - מקורם היה בתורכיה. מספרם ממשיך לעלות: ב-2008 הגיע כבר ל-80 ובתחילת 2014 נמנו בחוף הכרמל, ובעיקר בעתלית, כ-130 פרטים.

מראשית שנות ה-80 החלו הפלמינגו לחרוף גם בבריכות המלח באילת. מספרם הלך ועלה והגיע כדי 1,500.

מוצאם, לפי טבעות שנמצאו/נצפו על רגליהם בתורכיה, באירן ואף בספרד. במשך האביב והקיץ מספרם פוחת כדי עשרות.

שלוש פעמים הפלמינגו אף החלו לבנות תלוליות קינון. האם היו אלה מחוות ראוה בלבד או ניסיונות קינון ממשיים שהופרעו על ידי מטיילים? בשלב זה אין תשובה מוסמכת".

זהו. יום עמוס כל טוב בא על סיומו.

תודה גדולה לצביקה מינה על מאמציו לפתיחת הכנסייה, מאמצים של שנים שהובילו למעשה היפה של היום.

תודה ליואב לרר שעזר להרים את הכפפה.

תודה לאורי אליהו שהגיב מהר ובא לפגוש אותנו.

ותודה מיוחדת לשלושה ילדים נהריינים – נוי, דניאל ונועם - שעשו את היום למיוחד כל כך.